

MOBBNING I FÖRSKOLAN

– PEDAGOGERS SYN PÅ MOBBNING

Grundnivå
Pedagogiskt arbete

Gabriella Hansson
Jennie Rudolfsson

2016-FÖRSK-K168

HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Förskolläraryrket, 210 högskolepoäng
Svensk titel: Mobbning i förskolan - pedagogers syn på mobbning
Engelsk titel: Bullying in preschool - teachers' views on bullying
Utgivningsår: 2017
Författare: Gabriella Hansson och Jennie Rudolfsson
Handledare: Mary Lerner
Examinator: Kristina Bartley
Nyckelord: Mobbning, förskola, samspel

Sammanfattning

Inledning

Mobbning ingår i begreppet kränkande behandling och ordet mobbning är något som idag är på väg ut ifrån styrdokumentet och lagstiftningen som rör skolan. Anledningen till detta är att de som stiftar lagen anser att handlingen inte ska behöva upprepas utan en gång räcker (Svaleryd och Hjertson 2012, ss. 46-47). I vår undersökning har vi valt att använda oss av den sociologiska traditionen som teori. Detta för att det belyser kamratkulturer och alla barn inte får vara med i leken (Jensen 2013, s. 189). Det kan vara svårt att tro att mobbning pågår mellan barn i förskolan. Även om det sker mobbning i både skola och förskola sker det på olika vis. Vi tror att mobbning pågår i större utsträckning i skolan än vad det gör i förskolan och därför vill vi undersöka hur det ser ut i förskolan. Vi vill därför belysa det viktiga med att börja med det förebyggande arbetet mot mobbning redan i förskolan.

Syfte och frågeställningar

Vårt syfte med undersökningen är att ta reda på hur några pedagoger tolkar begreppet mobbning, om pedagogerna har upplevt mobbning mellan barnen i förskolan och hur pedagogerna i så fall agerade.

- Finns det mobbning i förskolan?
- Hur agerar pedagogerna när det uppstår negativa handlingar?

Metod

Vi har valt att använda oss av den kvalitativa metoden genom intervjuer med 7 olika pedagoger på 6 olika förskolor. Val av metod gjordes utifrån studiens syfte, där vi vill ta del av pedagogers tankar kring mobbning i förskolan.

Resultat

Studiens resultat visar att samtliga pedagoger anser att mobbning är ett för laddat ord i förskolan. De tar upp att barnen inte är tillräckligt gamla för att förstå innebörden i begreppet. De belyser även vikten av att samtala med barnen när det uppstår negativa handlingar. Detta tar Frånberg och Wrethander (2011, s. 94) även upp, att när man gör en definition av begreppet mobbning kommer man fram till att det handlar om negativa handlingar som blir upprepade.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	1
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	1
BAKGRUND	2
Definitioner av mobbning	2
Kränkande behandling & mobbning	2
Roller i olika mobbningsituationer	3
Samspel.....	7
Förebyggande arbete mot mobbning	8
TEORETISK UTGÅNGSPUNKT	8
METOD	9
Kvalitativ metod.....	9
Redskap	10
Urval	11
Genomförande.....	11
Etik.....	11
Trovärdighet	12
Analys	13
RESULTAT	13
Mobbning som begrepp	13
Upplevelser av mobbning i förskolan	14
Mobbning på andra förskolor.....	15
Samtal med barnen.....	16
Förebyggande arbete kring mobbning i förskolan	17
Pedagoger som förebilder	17
DISKUSSION	18
Resultatdiskussion	18

Mobbning som begrepp	18
Mobbning i förskolan	18
Samtala, stötta, lyssna	20
Metoddiskussion	20
Didaktiska konsekvenser	21

INLEDNING

Under åren har ordet mobbning blivit ett väldigt laddat begrepp som har fått mycket uppmärksamhet i media och även i den politiska debatten. Mobbning beskrivs som ett stort problem som medför sig konsekvenser som är allvarliga och där skolan har svårigheter i att lösa problemen som uppstår. Enligt Frånberg och Wrethander (2011, s. 5) råder det osäkerhet kring hur problemen ska åtgärdas och vad det är som ska åtgärdas. Det finns olika uppfattningar kring varför mobbning uppstår, vilket då leder till att det blir svårt att avgöra vad som måste göras för att mobbning ska upphöra. Det kan exempelvis röra sig om barn som blir utfrysta från leken eller blir utsatta för kränkande ord, som till exempel vilken ful tröja du har.

Friends (odaterad) är en organisation som arbetar mot mobbning runt om i Sverige och de redogör för att det finns olika behov och förutsättningar för att kunna arbeta förebyggande mot mobbning. Det är viktigt att undersöka de egna behoven genom kartläggning. Grunden för att arbeta förebyggande mot mobbning är att göra en kartläggning utifrån personal och barns upplevelser. Observationer är en sorts kartläggning som kan genomföras i förskolan för att se vilken slags mobbning man bör arbeta emot. Det är viktigt att det förebyggande arbetet pågår dagligen och inte bara ibland och att barnen får vara delaktiga i arbetet mot mobbning. Som pedagog är det viktigt att känna till gränsen för vad som är kränkning och hur man ska agera när det uppstår kränkningar. Att föräldrarna är inkluderade i det förebyggande arbetet är viktigt då de tillsammans med förskolan kan skapa riktlinjer att följa i arbetet mot mobbning.

När man talar om mobbning förknippas det oftast till skolan. Det kan vara svårt att tro att mobbning pågår mellan barn i förskolan. Även om det sker mobbning i både skola och förskola sker det på olika vis. Vi tror att mobbning pågår i större utsträckning i skolan än vad det gör i förskolan och därför vill vi undersöka hur det ser ut i förskolan. Vi vill därför belysa det viktiga med att börja med det förebyggande arbetet mot mobbning redan i förskolan.

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Vårt syfte med undersökningen är att ta reda på hur några pedagoger tolkar begreppet mobbning, om pedagogerna har upplevt mobbning mellan barnen i förskolan och hur pedagogerna i så fall agerade.

- Finns det mobbning i förskolan?
- Hur agerar pedagogerna när det uppstår negativa handlingar?

BAKGRUND

Definitioner av mobbning

Mobbning är ett begrepp som ingår i det övergripande begreppet kränkande behandling. Skolverket (2011, s. 11) beskriver sex olika former av negativa handlingar som klassas som mobbning: knuffad, hotad med stryk, slagen, hånad, utsatt för ryktesspridning och utstött/utfrysst. Dessa utgör både en fysisk och en social form av mobbning. Barn som vid upprepade tillfällen, uppfattar att någon har för avsikt att skada eller såra dem klassas som mobbade, men då måste mobbningen ske minst några gånger i månaden. Enligt Svaleryd och Hjertson (2012, ss. 46-47) är mobbning ett begrepp som idag är på väg ut ifrån styrdokumentet och lagstiftningen som rör skolan. Skälet till detta är att de som stiftar lagen anser att handlingen inte ska behöva upprepas utan en gång räcker. Svaleryd och Hjertson tar upp att det ibland talas om mobbning, men det saknas en tydlig definition av begreppet. Eftersom mobbning inte är en juridisk term kan man inte bli dömd för mobbning utan man blir istället dömd för kränkande behandling. Svaleryd och Hjertson anser att varje situation av kränkande behandling måste bedömas var för sig. Kränkande behandling syftar på fysiska och psykiska handlingar, men även utfrysning och ryktesspridning.

Kränkande behandling & mobbning

När man gör en definition av begreppet mobbning kommer man fram till att det handlar om negativa handlingar som blir upprepade och som är riktade mot en specifik individ (Frånberg och Wrethander 2011, s. 94).

Herlin och Munthe (2011, s. 36) tar upp att diskrimineringslagen inte gäller enbart för skolan. Lagen innebär att man ska förhindra all diskriminering och alla trakasserier oavsett mellan vilka parter det sker. Målet med diskrimineringslagen är att förebygga diskriminering och se till att alla oavsett kön, könsöverskridande uttryck, religion eller annan trosuppfattning, etnisk tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder har samma rättigheter och möjligheter. Svaleryd och Hjertson (2012, ss. 46-47) menar att barn kan diskriminera eftersom de kan trakassera. Att tänka på är att om det sker diskriminering så kan barn inte bli dömda, utan det är huvudmannen som blir dömd. Därför är det väldigt viktigt att förskolan arbetar aktivt för att förebygga diskriminering i verksamheten. *Läroplanen för förskolan* (Lpfö 98 rev. 2016, s. 9) tar upp att arbetslaget ska stötta barnen i att bearbeta och reda ut konflikter, missförstånd samt att kompromissa och respektera varandra.

De senaste 20 åren har mobbning varit ett stort internationellt fokus, enligt Monks, Smith, Naylor, Barter, Ireland och Coyne (2009, ss. 147-154). Det har varit en stor forskningsdebatt där de flesta forskare är överens om att mobbning är en handling som är avsedd att skada ett "mål". Det sker en obalans mellan två parter, angripare och mål. Mobbning är ett begrepp som

ofta används för att beskriva ett aggressivt beteende som förekommer mellan elever. Begreppet finns i flera olika sammanhang under barndomen, tonåren och även i vuxenlivet. Mobbning har observerats i sociala sammanhang, som i skolan, på arbetsplatsen och i hemmet. Relationerna i mobbnings-sammanhang kan vara allt från vuxen till barn, barn till barn, syskon till syskon eller arbetsgivare till medarbetare. Ett barns familjebakgrund är en stor bidragande faktor när det gäller mobbning. Vuxna i barns familj och närhet är förebilder för barnen och detta kopplas samman med barnens beteende i skolan.

Olweus (1999, ss. 9-10) beskriver att mobbning är när kränkande behandling sker mot någon som har svårt att försvara sig. Detta gäller när en eller flera personer utsätter någon för kränkande behandling vid upprepande tillfällen under en längre period. Kränkningar kan uttrycka sig i indirekt mobbning och direkt mobbning. Att inte få vara med eller att bli utfrusen klassas som indirekt mobbning. Slag, sparkar och kränkande kommentarer klassas som direkt mobbning. Elakt eller negativt beteende, något som pågår under en längre tid och en relation med obalans är tre kännetecken av mobbning. Höistad (2001, ss. 74-76) tar upp att det finns olika former av mobbning och den allra vanligaste formen är den tysta mobbningen och det är den formen av mobbning som är svårast att upptäcka. Detta är en form av mobbning som oftast sker när ingen ser, men kan även ske helt öppet. Det sker även verbal mobbning som exempelvis viskningar, att man retas eller fnittrar. Denna form av mobbning är något lättare att upptäcka än den tysta mobbningen.

Enligt Öhman (2008, ss. 13-14) sätter man den andres värdighet på kant genom att man kränker den. Kränkningar kan ske både fysiskt och psykiskt, det kan vara verbala eller icke verbala kränkningar som uppstår. Kränkningar behöver inte alltid ske medvetet utan i vissa fall sker det omedvetet och ofrivilligt. Den vanligaste formen av kränkningar som är lättast att känna igen är de fysiskt aggressiva kränkningarna och de kränkningar som innebär att man retar någon annan.

Roller i olika mobbnings-situationer

Detta avsnitt kommer handla om roller som finns i olika mobbnings-situationer. Det kommer ta upp vilka roller som finns och vem som blir tilldelad vilken roll.

Fors (2007, ss. 19, 30-32) tar upp att det som är gemensamt för alla mobbningsfall är att en mobbare har makt över ett "offer". Det handlar oftast om maktrelationer. De känslor som finns hos mobbaren kan vara hat och överlägsenhet, medan känslorna hos offret kan vara rädsla, ångest och förtvivlan. Höistad (2001 s. 99) menar att det finns vissa likheter mellan den som mobbar och den som blir mobbad. Båda parterna lider oftast av dåligt självförtroende även om man kan ha en annan uppfattning angående det när man talar om personen som mobbar. Den som blir mobbad drabbas av dåligt självförtroende genom att bli utsatt för mobbning. Även om personen från början har ett bra självförtroende tar det inte lång tid innan det är nere på botten efter att mobbningen startat.

Frånberg och Wrethander (2011, ss. 11, 61) beskriver att när man talar om mobbning talar man kring det som om det är ett aggressivt sätt att agera mellan varandra och att det har sin grund i att man har olika bakgrunder. I stället för att fokusera på de olika bakgrunder och karaktärer som kan leda till negativa handlingar borde man fokusera på att se de situationer där barnen blir utsatta för kränkningar och uteslutningar oavsett bakgrund. Mobbning kan man se på från olika perspektiv, inte bara att det har att göra med att man har olika bakgrunder. De kopplar till Hägglund (1996) som beskriver att när mobbning uppstår beror det på sammanhanget och omgivningen där det sker.

Enligt Frånberg och Wrethander (2011, s. 94) är det som ligger till grund för definitionen av begreppet mobbning de som utsätter någon för negativa handlingar. När man ska utreda problemet är det viktigt att det är de som utsätter en annan person för negativa handlingar som gör något åt problemet. När man beskriver mobbare respektive den som blir mobbad ser man på mobbarna som att de är elaka, onda och aggressiva. De som däremot blir utsatta, de som blir mobbade, får en beskrivning som att de är aggressionshämmande, ängsliga, svaga och osäkra.

Torrens och Griffin (2013, ss. 587-589, 598-608) har genomfört en studie där de observerade det sociala samspelet hos barn, barns kamratgrupper, förändringar på barns sociala beteende samt spåra barnens rörelser och platser i verksamheten. Denna observationsstudie pågick i 3 år på en förskola i USA. Den fria leken observerades både inom- och utomhus, måndag till fredag i ca 5,5 timmar per dag under höst- och vårterminerna. Med hjälp av en Tablet PC registrerade de all data i direkt anslutning till händelsen och detta underlättade undersökningen då de på ett effektivt sätt samlade in tid och plats med minimala inspelningsfel. Med hjälp av koder kunde Torrens och Griffin se olika beteende hos barn i inom- och utomhusaktiviteter. De delade även upp koderna i olika kategorier: ensam, social eller lärarorienterad. De observerade barnen i 10 sekunders intervaller, då de hade kommit fram till att denna tid var lämplig utifrån en pilotstudie och även tidigare forskning. Detta möjliggör till en snabb och korrekt datainsamling, vilket ger en hög tillförlitlighet och det ges goda möjligheter till att observera varje deltagare.

Resultatet visade att det fanns en skillnad på det sociala samspelet mellan inom- och utomhusaktiviteter. Det framkom med tanke på miljön, att endast en liten del av förskolan användes vid sociala aktiviteter, det var två specifika rum inomhus. Utomhus var det sandlådan, lekstugor, rutschkana och trädstubbar. Bortsett från möbler så saknade rummen på förskolan resurser för att hjälpa barnen vid socialisering. Interaktionen med förskollärare skedde vid bokhyllorna när barnen skulle ha lässtund. Direkt interaktion mellan barnen skedde vid så kallade hotspots och dessa var: lekstugorna och klätterställningarna utomhus. Sandlådan var även den plats där det pågick ensamt beteende hos barnen, detta på grund av att det var den största ytan utomhus och den ger möjlighet till ensamhet. När den fysiska miljön i förskolan förändrades under observationsperioden så noterades skillnader i det sociala samspelet hos barnen. Inomhus har samspelet skiftat från rum till rum och varje barn har utvecklat ett mönster av socialt samspel. Detta kunde Torrens och Griffin inte förklara men de tror att det beror på ändringen av den fysiska miljön.

Studier kring mobbning har beskrivits bland annat i en forskningsöversikt av Vlachou, Andreou, Botsoglou och Didaskalou (2011, s. 330) som beskriver utifrån andra forskare att man i skolans verksamhet ser mobbning som ett väldigt allvarligt problem som kan förknippas med att barnen blir utsatta för negativa effekter på ett både kort- och långsiktigt vis. När barnen börjar förskolan är det de steget som blir avgörande för deras utveckling. Det beror på att det är vid detta tillfälle som barnen för första gången blir delaktiga i en kamratgrupp där man utför gruppaktiviteter som är välutformade. Därför blir förskolan det första stället där svårigheterna i barnens sociala kontakt upptäcks.

I denna forskningsöversikt kring mobbning i förskolan tas det upp hur definitionen om mobbning analyseras. Det forskningsresultat som man hittills har samlat in visar att barnen i förskolan deltar i mobbningsituationer där man antingen har en roll som mobbare eller den som blir mobbad. Genom analyser har de forskat kring processen för mobbning och utsatthet hos barn i förskolan. Det finns de forskare som väljer att använda ordet mobbning medan andra väljer att använda sig utav ordet utsatthet. Det finns även de forskare som i stället väljer att säga ”oberättigad aggression” (Vlachou, Andreou, Botsoglou och Didaskalou (2011, ss. 331, 338, 350-351).

I sin forskningsöversikt har Vlachou, Andreou, Botsoglou och Didaskalou analyserat de centrala rollerna hos förskolebarn i mobbningsituationer. Det har visat sig att det finns ytterst få och små skillnader mellan rollerna hos förskolebarn och skolbarn. Både de yngre och de äldre barnen har liknande roller som mobbare och vara den som är mobbad. På grund av detta är det viktigt att man så snart som möjligt påbörjar ett förebyggande arbete för att i fortsättningen förhindra mobbning. Om man sammanfattar det hela är det tydligt att denna utsatthet kan börja så tidigt som i förskoleåldern men det råder ändå en ovisshet kring i vilka sammanhang det sker i och vilken slags mobbning det är som sker. Man vet inte om mobbningen sker i form av kränkningar, diskriminering eller utsatthet. Det behövs att man genomför både en kvalitativ och kvantitativ studie för att kunna utforma det förebyggande arbetet.

Cameron och Kovac (2016, ss. 1961-1964) utförde en studie i Norge där de lämnade ut enkäter till föräldrar och förskollärare. De ville undersöka föräldrar och förskollärares attityder och uppfattningar kring mobbning på 6 olika förskolor. Syftet med deras studie var att undersöka och jämföra föräldrar och förskollärares perspektiv på mobbning i förskolan, definitionen av mobbning, mobbaren och offrets olika roller och uppfattningar om könsskillnader kring mobbning. De som deltog i undersökningen var 141 föräldrar till förskolebarn i åldrarna 3-6 år och 81 förskollärare. De medverkande fick svara på en enkät angående mobbning. Enkäten var konstruerad så att de medverkande hade en 7-gradig skala att gå efter. Resultatet visade att svarsfrekvensen var högre hos förskollärarna än hos föräldrarna. De antar då att resultatet blev så för att förskollärare spenderar mer tid i förskoleverksamheten. Forskningsresultatet visade att föräldrar och förskollärare ansåg att det bara är mobbning om barnet gör det med flit och att barn i förskolan vet vad de gör när de mobbar andra. Resultatet visar att både föräldrar och förskollärare tror att det förekommer mobbning i förskolan. Föräldrarna tror att mobbning skiljer sig med avseende på kön, då de

ansåg att pojkar var mer fysiska medan flickor var mer verbala. Förskollärarna upplevde att mobbning kan inträffa var som helst med vem som helst. Cameron och Kovac menar då att deras resultat visar att det finns ett klart tecken på att det finns behov av att undersöka mobbning i de yngre åren hos barn.

Camodeca, Caravita och Coppola (2015, ss. 310-317) tar upp att de olika rollerna inom mobbning inte har blivit undersökta hos förskolebarn och därför ville de undersöka detta. De undersökte fem roller som var: översittare, anhängare, offer, försvarare av offret och utomstående. Syftet med deras studie var alltså att undersöka de olika rollerna inom mobbning samt titta på förskolebarns sociala kompetens. De undersökte också statusar mellan kamrater och detta undersöktes med hjälp av en så kallad peer-rapport där barnen fick titta på bilder och peka på vem de leker med. Den sociala kompetensen undersöktes med hjälp av en metod som kallas för Q-sortera och den är baserad på observationer. Studien utfördes i Italien där 3 daghem och 6 förskolor medverkade. Det var sammanlagt 320 förskolebarn i åldrarna 3-6 år som deltog i studien. Lärarna fick fylla i en enkät utifrån vad de tyckte om mobbning med hjälp av en 5-gradig skala. De fick även bedöma barns beteende utifrån de olika rollerna inom mobbning. Resultatet visade att det redan finns mobbning bland förskolebarn. Förskolebarn har samma roller inom mobbning som äldre barn. Översittarrollen, det vill säga den som ser ner på andra, är en av de vanligaste rollerna. En annan vanlig roll är outsider och det innebär att barnen är utanför i leken och de får inte vara med. Rollerna har en viss tendens att öka med åldern. Resultatet visade även ett samband mellan kön och ålder. I könsskillnaderna kunde man se att pojkar var mer involverade som mobbare än flickor och att mobbingbeteendet ökar med åldern. Pojkar är mer fysiska medan flickor är mer psykiska när det gäller mobbning.

Fanger, Frankel och Hazen (2012, ss. 232, 237) har gjort en observationsstudie som bestod av 42 barn mellan 4,5 – 6 år gamla. Observationen genomfördes i en förskola som ligger i USA. Deltagarna i studien kom från tre olika förskoleklasser. För att skapa en bättre förståelse för exkludering bland yngre barn valde man att göra observationerna i utomhusmiljön. I studien användes det trådlösa mikrofoner för att få ett bättre resultat av vad barnen sa. De barn som var mer accepterade av andra barn hade en tendens till att ignorera sina kamrater, vilket ledde till exkludering. Tanken med denna studie var att undersöka olika typer av exkludering som användes i förskolan. Observationerna pågick i ca 22 timmar där det fanns 55 händelser där det var ren och skär exkludering, 81 fall där det inte var lika allvarligt, 40 fall där exkluderingen skedde genom att ignorera kamraten och 19 fall där exkluderingen var planerad. Utifrån de observationerna kom man fram till att det är mycket vanligt med exkludering i förskolan. Fanger, Frankel och Hazen beskriver att beteenden som att exkludera ett annat barn kan vara svåra för en vuxen att observera eftersom barn antagligen är medvetna om att de vuxna kommer upptäcka att de utesluter en kamrat och är därför försiktiga med att göra detta när vuxna är närvarande. Genom att det användes mikrofoner i studien kan det bidra till ett större resultat av barns beteende.

Samspel

För att man ska kunna delta i ett socialt samspel behövs det sociala färdigheter (Pape 2016, ss. 73-75). Samspelet är viktigt för att det kan leda till att det uppstår färre negativa handlingar mellan barn. Det är också viktigt för att få en bra sammanhållning i barngruppen på förskolan, för att undvika så många negativa handlingar så möjligt mellan barnen.

Det finns olika förutsättningar för att man ska förstå andra människor och det är genom interaktionen och mötet med dem. (Johansson 2001, s. 25)

Pape (2016, ss. 73-75) redogör för social kompetens och att det är det som gör att människor kan samverka på ett bra sätt. Detta bidrar då till en positiv gemenskap. I de sociala färdigheterna tillhör empati och detta är nyckeln till medmänsklighet. Förmågan att förstå andra människors känslor, tankar och perspektiv är viktigt när det gäller empati. Enligt Pape kan förskolan vara en bra plats för utveckling av empati, men då bör pedagogernas val i mötet med barn reflekteras. Konflikthantering i förskolan kan betraktas som en betydelsefull del i barnens empatiutveckling. Pape anser att det är viktigt att pedagogerna tar sig tid att låta barnen få uttrycka sina känslor och sina perspektiv. Empatin hos barn utvecklas genom lek och inkluderande gemenskap, detta med hjälp av pedagoger.

Johansson (2001, ss. 119-120, 124) tar upp att barn visar omsorg för andra barns välbefinnande, att barnen beskyddar betydelsen av andra barns val. Hon beskriver att barn är väldigt lyhörda och de engageras av upplevelser som är positiva och negativa hos andra barn. Det finns en känsla hos barn som visar att det behövs en särskild omsorg, skydd, hjälp och uppmuntran för de barn som är mindre. Saker som att man inte får slåss, bitas eller knuffas är saker som är mer accepterade hos barn än vad andra saker är. Det innebär dock inte att de aldrig gör något av dessa saker, men de vet att det inte är bra att göra det. Barn har lätt för att berätta om något annat barn går emot dessa normer och har inga problem med att klandra dem för detta. Barnen är medvetna om att det är de vuxna som har ansvaret att hjälpa och skydda barnen. Om barnen går över de gränser som finns märker de att det finns gränser hos andra personer och i så fall vart den gränser går i förhållande till de olika individerna. Detta betyder dock inte att barnen kommer visa respekt för andras gränser, vilket i sin tur kan leda till att barn utger brist på respekt, maktutövning och maktlöshet.

Broberg, Hagström och Broberg (2012, ss. 254-255) beskriver utifrån Killén (2012) att om barn inte får med sig en trygg anknytning från hemmet kan det leda till att barnen får en relationsstörning. Detta har betydelse för barnets beteende och för deras otrygga anknytning till personer utanför hemmet. Den otrygghet som kan finnas hos dessa barn kan påverka deras förmåga till samspel. Svårigheterna med samspelet hos barnen behöver inte vara en medfödd svårighet utan det kan handla om hur samspelet ser ut i hemmet. Det är viktigt att man ger tillräckligt med omsorg till alla barn och att den omsorg man ger är utifrån varje barns enskilda behov. Som vuxen är det bra att man tänker på hur man samspekar med barnen för att de själva ska utveckla ett bra samspel.

Förebyggande arbete mot mobbning

Flera författare anser att det är viktigt att man redan i förskolan påbörjar arbetet med att förebygga olika former av negativa handlingar. Det blir då lättare att jobba vidare med det när barnen går över till förskoleklass och skola (Herlin och Munthe 2011, s.190).

Öhman (2008, ss. 6, 23-24) nämner utifrån sin studie barnkultur, som närgranskade samspelet mellan femåringar, att pedagoger hamnar i olika situationer där kränkningar mellan barn förekommer. Hon anser att det är viktigt att pedagogerna är uppmärksamma och att de kan hålla ett öppet perspektiv. En pedagog ska enligt Öhman kunna se samspelet mellan barnen och även klimatet i barngruppen, istället för att titta på det enskilda barnet. Barn som hamnar i dilemman söker oftast de vuxnas stöd för att lösa det, men det är inte alltid som pedagogerna ser detta. Om pedagoger inte hjälper eller stöttar barnen i dilemman kan det bidra till minskad utveckling hos barnen och att de lämnas själva att lösa dilemmat. Enligt Öhman bidrar detta till att barnens erfarenhet blir att de blir lämnat ensamt, vilket i sin tur kan leda till "djungelns lag", störst går först, exklusion och maktmissbruk styr. Hon menar att det är viktigt att alla pedagoger i verksamheten ställer sig emot att det förekommer olika former av kränkande behandlingar och att alla pedagoger jobbar mot att det inte ska förekomma. Det är viktigt att pedagogerna pratar tillsammans och diskuterar kring vad en kränkning verkligen är och hur de ska arbeta för att förebygga kränkande behandling. Öhman kommer med förslaget att pedagogerna ska börja med att se över sitt eget beteende i verksamheten för att sen kunna arbeta med hur saker och ting kan förändras.

Killén (2014, ss. 139-140) tar upp att när barn börjar förskolan är deras förmåga att hantera känslor inte så stor. Det är då viktigt att pedagogerna tar steget och hjälper barnen att hantera sina känslor. Det handlar om att man måste lägga upp ett förebyggande arbete för att barnen ska kunna hantera sina känslor. De problematiska för barnen i den åldern är att sätta ord på sina känslor och att uttrycka dem, därför är det viktigt att man som pedagog stöttar barnet i detta. Har barnet svårt att sätta ord på sina känslor kan det istället leda till att barnet blir utåtagerande, tillbakadragen och får svårt för att vara i leken och lära sig. Genom att hjälpa barnen med att uttrycka hur de känner hjälper det deras psykiska hälsa, deras lärande och deras sociala utveckling. Killén tar upp att konflikter som uppstår kan hjälpa människor att växa. Konflikter gör att det skapas en möjlighet som leder till att man kan sätta ord, uttrycka och acceptera sina känslor.

TEORETISK UTGÅNGSPUNKT

Denna studie kopplas till Corsaros undersökning om kamratkulturer med idéer kring barns beteende i grupp. Detta kopplar Corsaro till den sociologiska traditionen. Jensen (2013, ss. 187-189) beskriver utifrån Corsaro (2005) att när barn försöker skydda sin grupp leder det lätt till att de stänger ute andra barn. De vuxna får då en uppfattning om att barnen har ett själviskt beteende där de inte kan samarbeta med alla barnen och vissa barn blir då exkluderade från leken. Att man upplever att barnen är själviska har inte att göra med att de faktiskt är själviska. Det är ett sätt för barnen att på bästa sätt försvara sin lek från att bli störd eller förstörd, om de i leken blir störda ett flertal gånger finns det ingen anledning att fortsätta

leken. Exkludering i leken handlar ofta om att det inte blir en bra lek eller ett bra samarbete mellan barnen om det är för många aktörer som medverkar. Corsaro (2005) beskriver att det kan förekomma grupper som uppstått genom olika kulturer, vilket i sin tur kan leda till grupperingar i förskolan. Detta kallar han för kamratkulturer som han anser bygger på aktiviteter med stabil uppsättning och gemensamma intressen. Det blir svårt för barn som kommer utifrån och vill bli delaktig i gruppen, då de inte är lika sammansvetsade eller har samma intressen som de barn som redan är med i gruppen. Det leder till exkludering. Corsaro tar upp att kamratkulturer kan uppstå redan när barnen är i 2-3 årsåldern. Barn vill gärna bestämma över sin egen lek och väljer ofta att söka sig till rum där det inte finns någon närvarande pedagog. Det kan leda till att det blir lättare att exkludera andra barn som vill vara delaktiga i leken.

Corsaro (2005, s. 7) utgår i sin forskning från fokus på relationer, kamratkulturer och sociala problem hos barn. Arbetet med barnens sociala kompetens är viktig när det gäller dess relationer med andra människor. Han beskriver vidare om två olika modeller, den konstruktivistiska modellen och den deterministiska modellen. I den konstruktivistiska modellen ser man barnen som aktiva och villiga att lära sig om sin omvärld. I den deterministiska modellen ser man barnen som en passiv individ, en nybörjare som måste tränas upp inför det kommande vuxenlivet. Barnet blir övertaget av samhället och ska tränas upp för att kunna bli en bidragande medlem i samhället.

Denna teori kan kopplas till vår studie om mobbning då den tar upp kamratkulturer som är en bidragande faktor till att det uppstår utanförskap i förskolan. Det visar sig genom att Corsaro tar upp mycket som handlar om att alla barn inte får vara med, för att barnen anser att de barn som kommer och vill vara med inte förstår vad leken handlar om. Det är för att de barnen inte varit med från lekens början.

METOD

Kvalitativ metod

Vårt syfte med undersökningen är att ta reda på hur pedagogerna tolkar begreppet mobbning, om pedagogerna har upplevt mobbning mellan barnen i förskolan och hur pedagogerna i så fall agerade. Det som var mest relevant att använda i vår studie utifrån vårt syfte var den kvalitativa metoden med intervjuer som ansats, då det ger respondenterna en större möjlighet till att utveckla sitt resonemang. Bryman (2011, s. 340) tar upp att när en kvalitativ forskning genomförs utgår man från en forskningsstrategi som lägger vikten på ord. En sådan forskning är tolkande, konstruktionistisk och empirisk.

Fejes och Thornberg (2015, s.35) beskriver utifrån Flick (2014) att en kvalitativ studie kan ha flera olika syften, det kan handla om att beskriva ett fenomen som är mer eller mindre detaljerat. När man talar om fenomen i detta sammanhang kan det handla om subjektiva erfarenheter, situationer som är sociala, delade åsikter, utsagor, interaktioner eller sociala praktiker. Syftet kan också vara att identifiera de villkor och förutsättningar som skillnaderna har sin grund i. I vårt fall fokuserar undersökningen på att få ta del av pedagogers tolkningar

av mobbning i förskolan. Bryman (2011, s. 368) ställer sig kritisk till den kvalitativa metoden eftersom den kan bli för ensidig. De forskningsresultat som uppstår är ibland svåra att tyda om forskare har olika tolkningar. Om det finns en personlig koppling mellan den som utför undersökningen och den som medverkar i undersökningen kan resultatet påverkas både på ett positivt och ett negativt sätt. Detta tog vi hänsyn till när vi utförde våra intervjuer genom att dela upp intervjuerna oss emellan så att vi inte själva höll i intervjuerna med de pedagoger där det fanns en personlig koppling.

Vi anser att fördelarna med att använda sig av den kvalitativa metoden, i detta fall intervjuer är att man får rakare svar till sin undersökning. Det är lättare att fråga hur de menade och ge möjlighet till att utveckla sitt resonemang. Det blir också till vår fördel att pedagogerna inte har sett våra intervjufrågor innan intervjuerna ägde rum, då de inte kan påverkas av varandra när de ger oss sina svar. Det finns även nackdelar med att använda sig av den kvalitativa metoden och det är att pedagogerna från början har fått ta del av vårt syfte. Det kan leda till att pedagogerna redan har en uppfattning om vad vi ska fråga. När man använder sig av den kvalitativa metoden med intervjuer som ansats ger det respondenterna ett större utrymme till att utveckla sitt resonemang och föra ett mer fritt samtal kring de frågor som ställs.

Redskap

I vår studie har vi använt oss av intervjuer utifrån den kvalitativa metoden.

Dalen (2015, s. 14) tar upp utifrån Kvale (2002) att ordet intervju betyder från början "utväxling av synpunkter" som sker mellan två olika individer som samtalar om ett specifikt tema. Det man vill få fram genom att göra intervjuer är att få information som upplevs beskrivande och ta reda på hur människor upplever olika saker. Att använda den kvalitativa metoden är bra för att man får ta del av de medverkandes tankar, känslor och erfarenheter. När man ska använda sig utav intervju som metod är det viktigt att strukturera den utifrån vad studien handlar om och vad man vill ha svar på.

Johansson och Svedner (2010, s. 32) belyser vikten av att när kvalitativa intervjuer genomförs bör de spelas in. Därför är det viktigt att be respondenterna om lov och att vara tydlig med att det inspelade materialet endast kommer att vara till syfte för undersökningen. Johansson och Svedner beskriver att ett av de vanligaste felen som uppstår vid den kvalitativa intervjun är att du som intervjuare inte lyssnar ordentligt på respondenten utan är så fokuserad på att ställa nästa fråga, därför kan det med allra största vikt vara bra om intervjun blir inspelad.

Vår tanke bakom intervjufrågorna (bilaga 1) var att formulera de utifrån vårt syfte, att ta reda på pedagogernas tolkning av begreppet mobbning, om de har upplevt mobbning mellan barn på förskolan och hur de i så fall agerade. I vår undersökning använde vi oss av 7 huvudfrågor och 6 följdfrågor. Tanken bakom antalet intervjufrågor och formuleringen av frågorna var att vi inte vill ha svar som ja eller nej, utan mer konkreta svar. För att pedagogerna skulle få möjlighet att utveckla sitt resonemang använde vi frågor som till exempel kring hur de brukar samtala kring negativa handlingar med barnen. Vi använde oss även av följdfrågor som stöd för att pedagogerna skulle få chansen att utveckla sitt resonemang ytterligare.

Urval

Vi började med att skicka ut förfrågan om medverkan i vår studie till 9 olika förskolor och fick tillbaka 3 nej. Detta ledde till att vi intervjuade 7 pedagoger från 6 olika förskolor i 5 olika kommuner. Dessa intervjuer har kommit till utifrån ett bekvämlighetsurval då vi har kunnat ordna intervjuer med hjälp av personliga kontakter. Bryman (2011, s. 194) beskriver att ett bekvämlighetsurval är när man använder sig av respondenter som man vet är tillgängliga att delta i studien. Av de 7 pedagoger som intervjuades arbetade 2 på samma förskola. Pedagogerna som blev intervjuade jobbade på avdelningar med yngre barn, på avdelningar med äldre barn eller på syskonavdelning. I vår studie var det tre pedagoger som arbetade på syskonavdelning, 1 som jobbade på avdelningen för äldre barn och 3 pedagoger som arbetade med yngre barn. Pedagogerna vi intervjuade har olika lång erfarenhet. Agnes har arbetat inom verksamheten sedan 1985, Elin har arbetat sedan 1995, Emelie sedan 2003, Kajsa sedan 2001. Lisa har arbetat som pedagog sedan 2008. Lotta har arbetat sedan 1977 och Majken har arbetat sedan 2005.

En fördel med detta urval är att vi med personliga kontakter faktiskt fick ihop respondenter då det var något som i början var svårt för oss. En nackdel däremot är att man inte vet om respondenterna valde att ställa upp av den anledningen att de kände oss eller för att de var genuint intresserade och såg vikten i att belysa mobbning.

Genomförande

Vi började med att formulera ett informationsbrev (bilaga 2) som skickades ut till de som skulle medverka i undersökningen. Pedagogerna fick en vecka på sig att meddela huruvida de ville medverka i studien. Därefter bokade vi in datum och tid för de olika intervjuerna. De medverkande fick inte tillgång till intervjumanualen (bilaga 1) innan intervjun då vi ville få spontana svar. Intervjun började med en fråga om hur lång erfarenhet de hade inom förskoleverksamheten, därefter ställdes frågorna som var relevanta för studiens syfte. När vi planerade för våra intervjuer bestämde vi att båda skulle sitta med, den som inte höll i intervjun skulle anteckna och hålla koll på inspelningen som gjordes. Vi var noga med vem som skulle intervjuas eftersom det fanns vissa personliga kopplingar till våra medverkande pedagoger.

Intervjuerna utspelade sig på en lugn och avskild plats från verksamheten, för att slippa störande moment. Innan intervjun startade frågade vi om det var okej att spela in intervjun och vi fick samtycke från samtliga deltagare. Då vi var två stycken som höll i intervjuerna blev det möjligt för den som inte ställde frågorna att anteckna svaren och att svara för inspelningen. Intervjuerna varade upp till 15 minuter.

Etik

Vetenskapsrådet (2002, s. 6) beskriver att i all forskning måste forskare följa fyra krav: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. I vår studie har vi tagit del av dessa fyra krav.

Vi samlade in materialet genom att använda oss av kvalitativa intervjuer med pedagoger på 6 olika förskolor, där vi med tillåtelse från pedagogerna spelade in intervjun samtidigt som vi

antecknade. Informationskravet som innebär att man ska informera de medverkande om vad studien kommer handla tog vi hänsyn till genom att skicka ut ett informationsbrev (bilaga 2) till de medverkande. I informationsbrevet beskrivs vårt syfte med undersökningen, hur intervjuerna kommer gå till, att deltagandet är frivilligt och att det insamlade materialet endast kommer att användas i syfte till vår undersökning.

Samtyckeskravet tog vi hänsyn till innan vi intervjuade, då pedagogerna hade läst informationsbrevet och gett ett muntligt eller skriftligt svar att de ville medverka. Konfidentialitetskravet tog vi hänsyn till genom att i informationsbrevet skriva att varken namn eller plats kommer att nämnas i undersökningen. Vi har i resultatet använt oss av fingerade namn för att uppnå kraven som finns. Allt insamlat material kommer endast att användas i syfte till forskningen, här tar vi hänsyn till nyttjandekravet.

Trovärdighet

Thurén (2007, ss. 26, 47) nämner att reliabilitet och validitet är något som man ska se upp med när en undersökning ska genomföras. Reliabilitet går ut på att undersökningen ska göras på ett korrekt sätt. Validitet menas med att du undersökte studiens syfte och inget annat.

Enligt Bryman (2011, s. 352) innebär reliabilitet att medlemmarna som ingår i forskningslaget har ett gemensamt synsätt på hur man ska tolka det man upplever. Roos (2014, ss. 51, 53) tar upp att reliabilitet är en slags trovärdighet, det vill säga att studien är trovärdig. Forskare samlar in materialet noga och det är viktigt att samla in tillräckligt med material för att studien ska bli trovärdig. Det är viktigt att studiens syfte besvaras, att det finns en tydlig struktur på arbetet. Om du vill ta reda på hur vuxna tolkar begreppet mobbning kan du inte fråga barn. Thornberg och Fejes (2015, s. 258) beskriver att validitet är ett ord som används när kvalitén i en forskning beskrivs. Ordet validitet hör hemma i den kvantitativa forskningen, som används även vid kvalitativ forskning. Validitet innebär att du undersöker det du verkligen ska undersöka med hjälp av den forskning och den metod du använt. Bryman (2011, s. 352) beskriver att validitet är något man strävar efter för att stärka den kvalitativa undersökningen. Roos (2014, ss. 51, 53) beskriver även validitet som en slags giltighet, att det är studiens syfte som undersöks och inget annat.

Respondenterna hade liknande synsätt och upplevelser när det handlade om mobbning i förskolan, vilket i sin tur leder till att vi tror att studien har en reliabilitet. Studien bidrar till trovärdighet genom att vi ville ta del av pedagogernas egna tankar och tolkningar om mobbning i förskolan. Det hade vi inte uppnått om vi hade formulerat frågorna som till exempel om vad mobbning är. Då kanske man tänker att det redan finns ett givet svar, men om man vill som vi ha reda på deras egna tankar är svaret inte givet. Validiteten stärktes genom att vi fokuserade på studiens syfte och valde att plocka bort de delar från intervju svaren som inte var relevanta för vår studie. För att studien ska bli trovärdigt gav vi respondenterna tid till att prata relativt fritt kring sina svar och vi valde att inte gå in i någon diskussion kring vad som sades. Genom att pedagogerna fick prata fritt utan att vi gjorde oss delaktiga i samtalet blev svaren deras egna svar och ingen annans, vilket ger en trovärdighet då de utgick ifrån sina egna tankar och åsikter.

Analys

Fejes och Thornberg (2015, s.35) tar upp utifrån Patton (2002) att det finns en viss utmaning med att göra en kvalitativ analys och det är att skapa en mening ur den stora mängd insamling som man får. Det är viktigt att skilja på det som är betydelsefullt och det vardagliga. Det handlar även om att kunna identifiera de mönster i insamlingen som har betydelse för studien. Bryman (2011, s. 242) beskriver att kodningen är en viktig del när man genomför en forskningsstudie. Kodningen innebär att man gör analysen av resultatet tydligare genom att kategorisera respondenternas svar.

När vi transkriberade intervjuerna lyssnade vi på det inspelade materialet tillsammans och tittade på anteckningarna. Vi pausade och spolade tillbaka för att vara säkra på att det mest relevanta till studien kom med. Samtidigt som vi lyssnade på det inspelade materialet antecknade vi allt som sades för att sedan rensa bort icke relevanta svar för att efter det sammanställa det relevanta som uppkom under intervjuerna. Efter att vi sammanställde svaren tittade vi igenom det och kunde därefter välja ut citat som vi ansåg besvarade våra frågor bäst. När vi återigen gick igenom det sammanställda resultatet av pedagogernas svar kunde vi se att det fanns liknande mönster kring hur de hade svarat. De var väldigt liknande svar från alla pedagogerna och genom det kunde vi finna ett gemensamt mönster.

Då vi i vår studie har använt oss av öppna frågor blev det av stor vikt att en kodning genomfördes för att resultatet skulle bli mer tydligt och trovärdigt för läsarna. Vår kodning gjordes genom att vi skapade kategorier som förklarade vilken fråga som hade ställts. Till exempel så hade vi en fråga om hur de tolkade begreppet mobbning. Då blev det en kategori som hette mobbning som begrepp. Kategorierna formades alltså utifrån våra intervjufrågor.

RESULTAT

I resultatet kommer ni få ta del av pedagogernas erfarenhet i förskoleverksamheten, hur pedagogerna tolkade begreppet mobbning som begrepp. Vi diskuterade med pedagogerna om de hade upplevt mobbning i förskolan och hur de arbetade med mobbning i förskolan samt om de trodde att det fanns mobbning på andra förskolor. Vi samtalade även om huruvida pedagogerna använde sig utav begreppet mobbning tillsammans med barnen i barngruppen och hur de samtalade med barnen när det uppstått en negativ handling. Avslutningsvis samtalade vi med pedagogerna om hur de kunde påverka barnens sätt att vara mot varandra. De sju intervjupersonerna presenteras i resultatet med fingerade namn för anonymitetens skull.

Mobbning som begrepp

Utifrån vår sammanställning kan vi se att det finns liknande uppfattningar, alla pedagoger tolkade begreppet mobbning som kränkande behandling, trakasserier eller diskriminering, mobbningen sker vid upprepade tillfällen.

”Jag anser att mobbning är något som upprepas och återkommer när någon blir utsatt för någon form av trakasserier, diskriminering eller kränkningar.”
(Elin)

”Jag tolkar begreppet mobbning som kränkande behandling och att vara taskig mot någon, när man får någon att känna sig mindre värd vid upprepade tillfällen.” (Lisa)

Mobbning handlar inte bara om att man är taskig mot någon genom att använda sig av sitt verbala uttryck, det kan också handla om att man inte får vara med de andra barnen att leka. Det kan handla om exkludering.

”Jag anser att mobbning är när man kränker någon fysiskt eller psykiskt under en längre period vid upprepade tillfällen, att man inte får vara med eller blir utstött.” (Majken)

En av pedagogerna påpekade att mobbning är ett väldigt laddat ord och att det är svårt att sätta fingret på vad det verkligen innebär.

”För mig är mobbning ett ganska laddat ord, mobbning är för mig när det nått en viss gräns.” (Elin)

Upplevelser av mobbning i förskolan

Pedagogerna ger olika svar angående huruvida de har upplevt mobbning i förskolan, däremot har de upplevt att barnen kan vara elaka mot varandra. Några av pedagogerna upplever att barnen är för små för att veta hur man kränker ett annat barn och därför tror inte pedagogerna att det sker mobbning i förskolan.

”Jag har inte upplevt ren och skär mobbning i förskolan men jag har däremot upplevt att barn kan vara taskiga mot varandra. Jag tror inte att barnen är medvetna om att dom kränker någon.” (Emelie)

Det sker alltid konflikter mellan barnen, det tillhör vardagen att man inte alltid kommer överens. Det kan vara svårt för pedagogerna att alltid uppmärksamma om det uppstår konflikter mellan barnen, vilket leder till att det blir svårt att yttra sig kring om det är något som sker under en längre tid.

”Jag kan inte påstå att jag har upplevt att någon blivit utsatt under en längre tid, däremot uppstår det alltid konflikter mellan barn.” (Kajsa)

När det uppstår en konflikt är det lätt hänt att den eskalerar då pedagogerna inte har en möjlighet till att se allting som sker mellan barnen. När en konflikt eskalerar kan man säga att man sett början till mobbning.

”Jag skulle vilja säga att jag har upplevt början till mobbning i förskolan. Det kan ha börjat som en vanlig konflikt och att barnen väljer att reta dom barn som upplevs osäkra.” (Lotta)

Mobbning på andra förskolor

Det råder vissa skilda meningar kring huruvida det sker mobbning på andra förskolor. Vi valde att ha med denna fråga för vi ville veta om pedagogerna hade en uppfattning kring hur det kan se ut på andra förskolor när det handlar om mobbning.

”Jag tror att alla förskolor har något dom borde arbeta med.” (Agnes)

”Jag tror att det alltid förekommer någon slags situation där något barn inte får vara med.” (Kajsa)

Barn är inte alltid snälla mot varandra, vilket kan leda till att det uppstår konflikter sinsemellan barnen. Om inte pedagogerna uppmärksammar detta i tid kan det eskalera och leda till att det blir mobbning mellan barnen.

”Jag tror att det pågår mobbning på andra förskolor då barn inte alltid är snälla mot varandra.” (Lisa)

”Jag tror att det kan förekomma mobbning på andra förskolor, då pedagoger inte alltid uppmärksammar det i det tidiga stadiet.” (Lotta)

”Jag tror att det kan förekomma mobbning på andra förskolor när det handlar om de äldre barnen. Jag tror det kan ske när vi pedagoger inte är i närheten hela tiden.” (Majken)

En av pedagogerna upplever att det inte förekommer mobbning på andra förskolor, hon påpekar däremot att hon tror att det förekommer kränkande behandling på andra förskolor.

”Jag tror inte att det förekommer mobbning på andra förskolor, men jag tror att det förekommer kränkande behandling.” (Emelie)

En pedagog nämner att hon tror barnen är för små för att kunna diskriminera någon då de inte vet vad det innebär.

”Jag tror inte det är ren mobbning på förskolor då barnen är så pass små och jag tror inte att barnen har det utstuderade beteendet att medvetet kränka eller diskriminera någon.” (Elin)

Samtal med barnen

Pedagogerna vi har intervjuat är på ett eller annat sätt eniga i att samtala med barnen direkt när det har skett en negativ handling.

”När det har skett en negativ handling är vi noga med att ta tag i det direkt, vi samtalar även allmänt om det med hela barngruppen.” (Emelie)

”Vi väljer att samtala med barnen så fort det sker en negativ handling. Vi är noga med att barnen ska få sätta ord på sina känslor.” (Majken)

Det är viktigt att man hela tiden arbetar med barnen om att det inte är okej att vara elak mot sina kamrater. Det är ett viktigt ämne att lyfta och det kan man göra på fler sätt än att bara samtala om det just för stunden.

”Utöver att vi samtalar med barnen om vad som gått snett vid en negativ handling, läser vi mycket kompisböcker som handlar om vardagliga saker som kan ske i förskolan. När det sker en handling som inte är accepterad agerar den personen som är närmast och tar tag i det. Är det handlingar som sker ofta får man samtala om det inom arbetslaget och kontakta chef samt vårdnadshavare. Vi förklarar för barnen i situationen här och nu vad som blivit fel och pratar om hur man kan lösa det.” (Kajsa)

Pedagogerna är eniga om att när de samtalar med barnen kring negativa handlingar som uppstått använder de inte begreppet mobbning. Istället för att som vuxen sätta ord på hur barnen känner berättade pedagogerna att de låter barnen få dela med sig av sina känslor.

”Jag använder inte begreppet mobbning i barngruppen eller något annat specifikt ord. Vi pratar mycket om känslorna som uppstår när det sker negativa handlingar.” (Agnes)

”Jag använder aldrig begreppet mobbning i barngruppen då det för mig är ett väldigt starkt ord. Jag väljer hellre att samtala med barnen och låta dem få berätta hur de känner.” (Lotta)

Det finns olika anledningar till att man väljer att inte använda begreppet mobbning tillsammans med barnen. Samtliga pedagoger nämner att de hellre pratar kring känslorna som uppstår. En pedagog nämner även att hon tror begreppet mobbning är för svårt för barnen att förstå.

”Jag använder inte ordet mobbning tillsammans med barnen. Jag tror att det är ett för svårt begrepp för att barnen ska kunna få en koppling till det. När det handlar om de barn som är lite äldre hjälper jag dem med att tolka varandras känslor.” (Kajsa)

Förebyggande arbete kring mobbning i förskolan

Pedagogerna delade med sig av hur de i arbetslaget arbetar för att förebygga negativa handlingar mellan barnen. De flesta berättade att de samtalar mycket i arbetslaget om det uppstår negativa handlingar, de pratar även mycket med barnen om hur man ska vara en bra kompis.

”Vi pratar mycket om detta i arbetslaget eftersom att vi tycker att en av dom största uppgifterna vi har är den sociala biten inom förskolan. Vi lägger ner mycket diskussionstid på att samtala om hur vi ska lära barnen att lösa konflikter.” (Lotta)

Det är viktigt för barnen att veta att man inte ska behöva känna sig ensam och utanför, då är det också extra viktigt att man pratar kring det ofta för att försöka förhindra att någon blir lämnad ensam av de andra barnen.

”Vi pratar mycket med barnen om hur det är att känna sig utanför.” (Elin)

Även fast det är viktigt att samtala med barnen kring att ingen ska behöva vara ensam så finns det mycket mer att samtala om, till exempel om hur man är en bra kompis.

”Vi arbetar mycket med detta i barngruppen, då samtalar vi bland annat om hur man är en bra kompis. Vi pratar om det i samlingsituationer och vi är noga med att inte peka ut dom barn som det handlar om. Vi arbetar mycket med flanosagor med nallar som har olika ansiktsuttryck och då kan barnen lättare relatera till sina känslor.” (Emelie)

Pedagoger som förebilder

Vi var intresserade av att ta reda på hur pedagogerna tror att de kan påverka barnens sätt att vara mot varandra. De flesta av pedagogerna tog upp att barnen härmar oss vuxna i vårt sätt att vara. Det är viktigt att man som pedagog är lyhörd och stöttar barnen genom att tala om känslor och hur de ska vara gentemot varandra.

”Barn gör som vi gör, inte som vi säger. Jag tror att om arbetslaget har ett bra förhållningssätt så kommer barnen också ha det.” (Lisa)

”Barn gör som vi gör, inte som vi säger. Vi påverkar barnens sätt att vara genom att vi vuxna visar hur man ska vara mot varandra.” (Emelie)

”Jag tror det är viktigt att hjälpa barnen att sätta ord på sina känslor och hjälpa dom att lyssna på varandra samt tolka varandras känslor.” (Elin)

Genom att det är ett positivt klimat bland de vuxna skapas det en god atmosfär som i sin tur påverkar barngruppen. Pedagogernas dagliga beteenden reflekteras på barnen.

”Jag tror att det handlar om hur vi vuxna är mot varandra. Om vi har roligt, är hjälpsamma och stöttar varandra tror jag att det speglar av sig på barnen.”
(Agnes)

DISKUSSION

Syftet med vår studie är att undersöka hur några pedagoger tolkar begreppet mobbning, om pedagogerna har upplevt mobbning mellan barnen i förskolan och hur pedagogerna i så fall agerade. När vi redogör för resultatdiskussionen kopplas resultatet som vi har analyserat till aktuell forskning som finns under bakgrund till det område vi valt att undersöka. I metoddiskussionen diskuterar vi den valda metoden vi valt att använda i vår undersökning, detta gör vi kopplat till studiens syfte. De didaktiska konsekvenserna tar upp mobbning i förskolan och hur man kan fortsätta arbeta med det.

Resultatdiskussion

Mobbning som begrepp

En viktig aspekt av denna diskussion är att bedömningen om det sker mobbning eller inte vilar på hur man definierar begreppet. Några av pedagogerna som deltog i vår studie berättade att de tolkade begreppet mobbning som kränkningar, trakasserier och diskriminering. Detta tar även Bengtsson och Svensson (2011, s. 139) upp. Det finns flera olika begrepp som förklarar innebörden i mobbning, de olika begreppen som finns är kränkningar, diskriminering och trakasserier. Det fanns även de pedagoger som tolkade begreppet som att man inte får vara med eller att ett barn blir utstött. Olweus (1999, ss. 9-10) tar upp att kränkningar kan uttryckas på olika vis, till exempel genom indirekt mobbning. Detta innebär då att inte får vara med eller att bli utfrusen. Vi har själva sett ute i verksamheten att det finns de barn som puttas, retas och de barn som blir utstötta från barngruppen. I vår undersökning vill vi rent allmänt veta hur andra pedagoger hanterar situationer som uppstår och hur de ser på mobbning. De frågor vi valt att ställa har vi formulerat utifrån vårt syfte då vi ville undersöka hur några pedagoger tolkar begreppet mobbning, om de som pedagoger har upplevt mobbning i förskolan och hur de i så fall agerar när det uppstår.

Mobbning i förskolan

Enligt Svaleryd och Hjertson (2012, ss. 46-47) behöver det inte finns ett maktförhållande när det handlar om trakasserier. Det gör att barn kan diskriminera varandra eftersom de kan trakassera varandra. I vår undersökning finns det de pedagoger som anser att det inte kan ske mobbning mellan barn på förskolor. Eftersom de är så pass små tror man inte att barnen är medvetna om hur man gör för att diskriminera eller kränka någon annan. Enligt ett forskningsresultat av Cameron och Kovac (2016, ss. 1961-1964) blir det endast mobbning om ett barn utför en negativ handling mot ett annat barn medvetet. Forskningsresultatet visade även på att barnen i förskolan vet att de mobbar när de utför negativa handlingar mot andra barn. Vlachous, Andreous, Botsoglous och Didaskalous (2011, ss. 331, 338, 350-351)

forskningsresultat visade att förskolebarn deltar i mobbningsituationer, där det finns roller som mobbare och den som blir mobbad. De tar upp att forskare använder olika begrepp för att belysa mobbning.

Camodeca, Caravita och Coppola (2015, ss. 310-317) beskriver att barnen i deras studie har olika roller i de mobbningsituationer som uppstår. Det finns roller som översittare, anhängare, offer, försvarar av offret och utomstående. Resultatet för deras studie visar på att mobbning börjar redan i förskolan och att de mobbningsroller som finns i skolan är de samma som finns i förskolan.

Dessa forskningar går inte hand i hand med de utlåtanden vi har tagit del av i vår undersökning, därför blir det motsägelsefullt. Forskare har kommit fram till att det finns mobbning i förskolan och att barnen är väl medvetna om att de mobbar ett annat barn när de utsätter de barnen för negativa handlingar. Pedagogerna i vår undersökning visar däremot att de är väl medvetna om att det kan uppstå negativa handlingar mellan barnen, men att ordet mobbning är ett för starkt och laddat ord samt att barnen är för små för att veta att de mobbar. De menar på att barnen inte vet hur man diskriminerar någon, de vet bara hur man är elak.

De pedagoger som deltog i vår studie var alla noga med att påpeka att ordet mobbning är för starkt för att användas i förskolan. De väljer hellre att använda sig av att det uppstår negativa handlingar eftersom det är en mindre stark tolkning av vad som sker mellan barnen. Det finns däremot de som påpekar att de tror att det pågår mobbning på andra förskolor eftersom barn inte alltid är snälla. Bara för att barn är elak betyder det inte att det automatiskt blir mobbning. Då kommer undran om vad som är skillnaden på olika förskolor. Är barnen plötsligt tillräckligt gamla för att förstå innebörden i ordet mobbning bara för att de tillhör en annan förskola? Om man anser att barn är för små för att förstå mobbning borde barn på andra förskolor också vara för små för att förstå det.

Några pedagoger tar upp i sina respektive intervjuer att mobbning är när barn är taskiga mot varandra och inte låter andra barn vara med och leka. Att vara taskig mot någon kan upplevas som att det barn som utsätter ett annat barn är självisk. När Jensen (2013, ss. 187-189) beskriver utifrån Corsaro (2005) tar han upp att det är det som sker när barnen försöker skydda sin grupp med kamrater. Istället för att släppa in nya kamrater stänger man hellre ute dem. De barn som blir utfryssta känner sig då mindre värda. Några pedagoger tog även upp att de barn som upplevs mer osäkra än andra är de barn som oftast blir utsatta för negativa handlingar, det kopplar vi till det Corsaro (2005, s. 7) tog upp om den deterministiska modellen som handlar om att man ser barnen som passiva individer, att de är nybörjare som behöver hjälp och stöttning i att växa inför det kommande vuxenlivet.

Under våra samtal med pedagogerna är det ingen som nämner exkludering som en bidragande faktor till att det uppstår negativa handlingar mellan barnen. Fanger, Frankel och Hazen (2012, ss. 232, 237) som har gjort en observationsstudie i USA tar upp att de utifrån sina observationer kunde se att det är väldigt vanligt att det faktiskt finns exkludering i förskolan, men att det däremot kan vara svårt att som vuxen se med blottaögat. Detta för att exkludering

oftast sker inom ”stängda dörrar”, det sker alltså när barnen vet att det inte finns någon vuxen i närheten som kan se detta.

Samtala, stötta, lyssna

När de intervjuade fick svara på hur de agerar när det uppstår negativa handlingar mellan barn var de flesta eniga om att de samtalade, i samband med att de negativa handlingarna sker. Enligt *Läroplanen för förskolan* (Lpfö 98 rev. 2016, s. 9) ska arbetslaget hjälpa barnen att bearbeta och reda ut konflikter, missförstånd samt att kompromissa och respektera varandra. Det är viktigt att ge barnen möjlighet och stöttning i att försöka lösa konflikter efter bästa förmåga. De flesta av pedagogerna som deltog i vår studie tog upp att det är viktigt att hjälpa barnen sätta ord på sina egna känslor. Några tar även upp att det är viktigt att stötta och hjälpa barnen i att lösa konflikter som uppstår. Broberg, Hagström och Broberg (2012, ss. 254-255) beskriver utifrån Killén (2012) att det är av stor vikt att man som vuxen tänker på hur deras samspel med barnen ser ut.

Pedagogerna tar upp att de lägger mycket tid på att samtala med barnen om känslor när det uppstår negativa handlingar. De lyfter även att det inte bara är när det uppstår negativa handlingar som de samtalar om detta. Det är något som de lyfter under samlingar för att barnen ska få vara delaktiga och dela med sig av vad de anser att en bra kompis är. Enligt Killén (2014, ss. 139-140) är barns förmåga att hantera känslor inte så stor, det är då viktigt att pedagogerna finns nära för att ge barnen stöttning i hur de ska förstå och hantera sina känslor. För att barnen ska få en bättre förståelse för sina egna känslor när det uppstår en negativ handling är det viktigt att man har ett förebyggande arbete kring negativa handlingar. Det är viktigt att pedagogerna stöttar barnen när de har svårt för att sätta ord på sina egna känslor. Har barnen svårt för att uttrycka sina känslor kan det leda till att de blir utåtagerande, tillbakadragna och får svårt för att vara med i leken.

Vi anser att det är bra att samtala med barnen både när det uppstår en negativ handling men även att de samtalar kring det i ett förebyggande syfte. Vi tycker det är bra att pedagogerna inte sätter ord på hur barnen känner i en jobbig situation utan det är bra att låta barn tänka och känna efter själva kring hur de faktiskt känner.

Metoddiskussion

I vår undersökning valde vi att använda den kvalitativa metoden då vi ville genomföra intervjuer med pedagogerna. En nackdel som vi upplevde var att intervjutiden med pedagogerna blev väldigt kort, för att vi skulle ha fått ett bredare resultat skulle vi ha formulerat fler huvudfrågor och följdfrågor. Bortsett från det fick vi trots den korta intervjutiden in ett relativt stort resultat, även om det hade kunnat bli större och bredare. Anledningen till att vi valde att använda intervjuer i undersökningen var att vi ville ge pedagogerna större möjlighet till att motivera sina svar. Vi ansåg att det inte skulle gå att ta reda på det vi ville veta genom att göra enkäter eller observationer. Hade vi genomfört undersökning med hjälp av observation hade det blivit våra tolkningar, inte pedagogernas. Hade vi valt att göra enkäter hade vi inte fått ta del av deras tolkningar och svaren hade blivit korta och inte gett oss något bra resultat i förhållande till vårt syfte.

När vi planerade för intervjuerna bestämde vi att båda skulle vara med. Fördelen med det var att båda kunde höra vad som sades och lägga märke till detaljer som nämdes som den andra kanske missade. Det var till en fördel även vid transkribering då båda hade samma uppfattning om vad pedagogerna menade. Den som inte ställde frågorna ansvarade för att spela in materialet och för att anteckna det som sades. Vi var noga med vem som skulle ha vilken intervju då det fanns personliga kopplingar till respondenterna. Vi anser att det fungerade bra att båda två medverkade under intervjuerna och det fanns ingenting som kunde tyda på att det fanns personliga kopplingar till respondenterna. Bryman (2011, s. 368) beskriver att om det finns en personlig koppling mellan den som utför undersökningen och den som medverkar i undersökningen kan resultatet påverkas. Det är ingenting som vi i vår studie kan styrka, däremot hade det varit intressant att göra om undersökningen genom att intervjua pedagoger som vi inte har någon personlig koppling till för att se om resultatet hade sett annorlunda ut.

Enligt Roos (2014, ss. 51, 53) är reliabilitet en slags trovärdighet, vilket innebär att studien som genomförts är trovärdig. För att studien ska bli trovärdig är det viktigt att man samlar in tillräckligt med material. Det är viktigt att man formulerar sina frågor så att studiens syfte på ett eller annat sätt blir besvarat. Om vi ville veta hur pedagogerna tolkar begreppet mobbning kan vi inte få svar på det genom att fråga barn, då blir inte studien trovärdig. Detta har vi tagit hänsyn till i vår studie genom att vi formulerade intervjufrågor för att få svar på vårt syfte.

Vi anser att det finns både fördelar och nackdelar med att intervjuerna inte blev så långa. En fördel är att det blev konkreta och genomtänkta svar. Nackdelen med att intervjuerna inte var så långa är att det bara blev konkreta och korta svar. Vi hade velat se att pedagogerna utvecklade sina svar mer när vi ställde de följdfrågor vi hade. Även om det var en fördel att få korta och konkreta svar under de korta intervjuerna hade vi gärna velat ha ett mer utvecklat resonemang kring hur de tänkte, då det hade bidragit till ett större och bredare resultat.

Didaktiska konsekvenser

Det är viktigt att man som pedagog hela tiden är uppmärksam på situationer som uppstår mellan barnen för att hindra att negativa handlingar leder till något som blir större och mer allvarligt. I arbetslaget och tillsammans med barnen är det viktigt att arbeta förebyggande för att förhindra negativa handlingar mellan barnen. För att tillsammans med barnen arbeta med detta kan det samtalas med barnen om hur en bra kompis är, hur man vill att ens kompis ska vara mot en och hur man själv ska vara mot sin kompis. Vi tänker utifrån hur vi själva vill ha det, behandla andra som du själv vill bli behandlad. Det är viktigt att barnen ser pedagogerna som förebilder och att vi som pedagoger tänker på att det vi gör avspeglar sig på barnen och vad de gör. Vår undersökning har visat att de pedagoger som varit delaktiga i vår studie är medvetna om detta.

Aktuell och tidigare forskning visar att det pågår mobbning i förskolan, pedagogerna i vår studie däremot väljer att inte kalla det för mobbning då de anser att barnen är för små för att förstå innebörden i det. De väljer hellre att kalla det för kränkningar. I vår undersökning kan

vi se likheter och skillnader i hur pedagogerna arbetar när det uppstår negativa handlingar i barngruppen. Vissa pedagoger väljer att samtala om det direkt när något sker, medan andra väljer att ta upp det i samlingssituationer men är då noga med att inte peka ut de barn som varit delaktiga i händelsen.

Öhman (2008, ss. 23-24) tar upp att alla i verksamheten ska aktivt ta avstånd från alla typer av kränkningar. Pedagogerna på förskolan bör gemensamt diskutera vad kränkningar innebär och hur de ska arbeta för att minska kränkningar i barngruppen. De ska titta på i vilken utsträckning som kränkningarna förekommer i barngruppen. Öhman föreslår att pedagoger ska börja med att titta på sig själva och sitt agerande för att sedan kunna jobba vidare med det som kan förändras. När undersökningen av pedagogerna är gjord kan man gå vidare för att undersöka om det finns något i verksamheten som behöver ändras, som till exempel hur man organiserar och strukturerar verksamheten.

Vissa pedagoger tar upp att det är viktigt att prata om ett bra kamratskap även fast det inte har uppstått en situation. Att prata med barnen om vad en bra kompis är ger det en större insikt i hur de själva ska göra för att vara en bra kompis. Det blir lättare för barnen att förstå när man själv eller någon annan gjort något som en bra kompis inte ska göra. Vi har under studiens gång blivit uppmärksamma på att det finns mobbning i förskolan, men det finns inte tillräckligt mycket forskning kring det. Därför tycker vi att det är extra viktigt att lyfta att det finns mobbning i förskolan då forskning visar att det finns.

När vi kommer ut för att arbeta i förskoleverksamheten vill vi till en början se hur de redan jobbar med mobbning i förskolan för att kunna se hur det skulle kunna utvecklas. Vi tycker det är viktigt att man hela tiden jobbar med detta oavsett om det sker dagligen eller inte. Det är ett viktigt ämne att belysa för barnen även om man väljer att använda andra begrepp än just mobbning. Vi håller med pedagogerna som deltagit i vår studie om att ordet mobbning är ett för svårt ord att använda sig av, det innebär dock inte att det inte finns och sker mobbning i förskolan. Utifrån att forskare tar upp att mobbning börjar redan i förskolan tycker vi att det är viktigt att lägga ner tid på att arbeta förebyggande kring detta tillsammans med barnen för att de ska ha en större förståelse för vad som är rätt och fel när de sedan ska börja skolan.

Eftersom mobbning är en så viktig del att arbeta med och belysa kan man fortsätta arbeta med att skapa förståelse kring det. I denna studie valde vi att lägga vårt fokus på vad pedagogerna ansåg och hur de tänkte. Nästa gång kan man istället välja att fokusera på barnens syn kring negativa handlingar. Även om barnen kanske inte kan svara på vad mobbing är kan nog de allra flesta svara på vad en bra respektive mindre bra kompis är. Det är viktigt att pedagoger i verksamheten pratar om detta med barnen hela tiden för att de med tidens gång ska få en större uppfattning kring vad som innebär med mobbning och kränkande behandling. Det var något som de flesta pedagogerna sade i sina respektive intervjuer, att de försöker samtala med barnen så mycket som möjligt om vad som är rätt och fel. Det behöver nödvändigtvis inte ha skett något men de ansåg att det var något viktigt att prata om.

REFERENSER

Bengtsson, Hans & Svensson, Krister (2011). *Ansvar och sekretess: i förskola, skola och fritidshem*. Stockholm: Liber

Broberg, Malin, Hagström, Birthe & Broberg, Anders (2012). *Anknytning i förskolan: Vikten av trygghet för lek och lärande*. Stockholm: Natur och kultur.

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2. uppl. Stockholm: Liber

Cameron, David Lansing & Kovac, Velibor Bobo (2016), "An examination of parents' and preschool workers' perspectives on bullying in preschool", *Early Child Development and Care*, vol. 186, no. 12, pp. 1961-1971.

Camodeca, Marina, Caravita, Simona C.S. & Coppola, Gabrielle (2015), "Bullying in preschool: The associations between participant roles, social competence, and social preference: Bullying Roles and Social Competence in Pre-Schoolers", *Aggressive Behavior*, vol. 41, no. 4, pp. 310-321

Corsaro, William A. (2005). *The sociology of childhood*. 2. ed. Thousand Oaks: Pine Forge Press.

Dalen, Monica (2015). *Intervju som metod*. 2. uppl. Gleerups AB

Fanger, Suzanne Marie, Frankel, Leslie Ann & Hazen, Nancy (2012), "Peer Exclusion in Preschool Children's Play: Naturalistic Observations in a Playground Setting", *Merrill-Palmer Quarterly*, vol. 58, no. 2, pp. 224-254.

Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (2015). Kvalitativ forskning och kvalitativ analys. I Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red.). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber. ss. 16-43

Fors, Zelma (2007). Destruktiva maktrelationer. I Thors, Christina (red.) (2007). *Utstött - en bok om mobbning*. Stockholm: Lärarförbundets förlag ss. 19-35

Friends (odaterad). *Stoppa mobbning*.

Tillgänglig på internet: <https://friends.se/fakta-forskning/om-mobbning/stoppa-mobbning/> [2016-12-14]

Frånberg, Gun-Marie & Wrethander, Marie (2011). *Mobbning - en social konstruktion?*. Lund: Studentlitteratur

Herlin, Agneta & Munthe, Bo (2011). *En tryggare skola - regler och förebyggande arbete mot våld och kränkande behandling*. Nordstedts Juridik AB

Höistad, Gunnar (2001). *Mobbning och människovärde - om förtryck, utanförskap och vad vi kan göra*. Förlagshuset Gothia AB

Jensen, Mikael (2013). *Lekteorier*. Lund: Studentlitteratur

Johansson, Bo & Svedner, Per Olov (2010). *Examensarbetet i lärarutbildningen*. Kunskapsförlaget AB

Johansson, Eva (2001). *Små barns etik*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Killén, Kari (2014). *Förebyggande arbete i förskolan – samspel och anknytning*. Lund: Studentlitteratur

Läroplan för förskolan Lpfö 98. [Ny, rev. utg.] (2016). Stockholm: Utbildningsdepartementet
Tillgänglig på internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2442> [2016-11-15]

Monks, Claire P, Smith, Peter K, Naylor, Paul, Barter, Christine, Ireland, Jane L & Coyne, Iain (2009), "Bullying in different contexts: Commonalities, differences and the role of theory", *Aggression and Violent Behavior*, vol. 14, no. 2, pp. 146-156.

Olweus, Dan (1999). *Mobbning bland barn och ungdomar*. Rädda Barnens Förlag

Pape, Kari (2016). *Lekfullt samspel i förskolan*. Stockholm: Lärarförlaget

Roos, Carin (2014). Att berätta om små barn - att göra en minietnografisk studie. I Löfdahl, Annica, Hjalmarsson, Maria & Franzén, Karin (red.). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. Stockholm: Liber ss. 46-57

Skolverket (2011). *Vad fungerar? Resultat av utvärdering av metoder mot mobbning*. Stockholm: Skolverket

Svaleryd, Kajsa & Hjertson, Moa (2012). *Likabehandling i förskola och skola*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Torrens, Paul M. & Griffin, William A. (2013), "Exploring the Micro-Social Geography of Children's Interactions in Preschool: A Long-Term Observational Study and Analysis Using Geographic Information Technologies", *Environment and Behavior*, vol. 45, no. 5, pp. 584-614.

Thurén, Thorsten (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Liber

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.

Vlachou, Maria, Andreou, Eleni, Botsoglou, Kafenia & Didaskalou, Eleni (2011), "Bully/Victim Problems Among Preschool Children: a Review of Current Research Evidence", *Educational Psychology Review*, vol. 23, no. 3, pp. 329-358.

Öhman, Margareta (2008). *Hissad och dissad - om relationsarbete i förskolan*. Stockholm: Liber

BILAGA 1

Intervjufrågor:

- 1. Hur lång erfarenhet har du inom förskoleverksamheten?**
- 2. Hur tolkar du begreppet mobbning?**
- 3. Har du under dina år i förskolan upplevt mobbning mellan barn?**

Om ja:

- På vilket vis har du upplevt detta?
- Hur agerar ni i arbetslaget när det uppstår negativa handlingar mellan barnen?

Om nej:

- Vad tror du det beror på?

- 4. Tror du det pågår mobbning på andra förskolor?**

Om ja:

- Av vilken anledning tror du detta?

Om nej:

- Hur tänker du då?

- 5. Använder du begreppet mobbning i barngruppen?**

Om nej:

- Vilket/vilka ord använder du istället?

- 6. Hur brukar ni samtala kring detta med barnen?**

- 7. Hur tror du pedagoger kan påverka barnens sätt att vara mot varandra?**

BILAGA 2

Informationsbrev till pedagoger.

Hej, vi är två studenter vid namn Gabriella Hansson och Jennie Rudolfsson som läser sista terminen på förskolläraryrket vid Högskolan i Borås. Vi är intresserade av begreppet mobbning och om det sker i förskolan och därför ska vi skriva ett examensarbete som berör detta. Syftet med undersökningen är att ta reda på hur pedagoger tolkar begreppet, om pedagogerna har upplevt mobbning mellan barnen i förskolan och hur man kan arbeta för att förebygga negativa handlingar.

Materialet kommer att samlas in med hjälp av intervjuer som kommer att spelas in, med pedagogernas tillåtelse. Varje enskild intervju beräknas ta ungefär 30 minuter och vi föreslår att intervjun genomförs på en lugn och avskild plats på förskolan där du arbetar. Om du väljer att medverka i intervjun kommer vi bestämma i samråd med dig när intervjun kommer att genomföras.

Undersökningen kommer att leda till en uppsats som kommer att göras tillgänglig för allmänheten, därför kommer vi inte nämna var undersökningen är genomförd eller namn på de som medverkar. Deltagande är frivilligt, men vi skulle uppskatta din medverkan.

Om ni har frågor vänligen kontakta någon av oss:

Gabriella Hansson

Tel: xxx-xxxxxxx

E-mail: xxxxxxxx@student.hb.se

Jennie Rudolfsson

Tel: xxx-xxxxxxx

E-mail: xxxxxxxx@student.hb.se

Tack på förhand!

Gabriella Hansson

Jennie Rudolfsson

HÖGSKOLAN I BORÅS

HÖGSKOLAN I BORÅS

Besöksadress: Allégatan 1 · Postadress: 501 90 Borås · Tfn: 033-435 40 00 · E-post: registrator@hb.se · Webb: www.hb.se